

УКРАЇНСЬКІ ТА АНГЛІЙСЬКІ ЗООФРАЗЕМНІ КОМПАРАТИВИ (НА МАТЕРІАЛІ НОМІНАЦІЙ КІШОК/КОТІВ І СОБАК)

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (51)

УДК 811.161.2'373.2 423

DOI: 10.24144/2663-6840/2024.1(51).102–106

Коваленко Н. Українські та англійські зоофраземні компаративи (на матеріалі номінацій кішок/котів і собак); кількість бібліографічних джерел – 6; мови українська та англійська.

Анотація. У статті йдеться про те, що зоофразами використовуються в мовленні різних етносів не тільки для характеристики об'єктів і явищ навколишньої дійсності, а й самої людини. Процес номінації при цьому відбувається у двох напрямках: приписування тваринам якостей, властивих людині, тобто антропоцентризм, і наділення людини характеристиками, властивими представникам тваринного світу – зооморфізм. Різний зміст зооморфізмів дає підставу вважати наявність у них відображення національної специфіки, притаманної культурі окремого народу. Характеристика через тварину – це фактично метафора на базі прямої її назви, тобто те переносне значення, яке фіксується словниками у відповідних статтях. Тому всю систему асоціацій і конотацій, пов'язаних зі способом життя й поведінки певної тварини у проекції на людину, є підстави назвати зоо-образом.

КІШКА належить до тварин, зоо-образи яких найчастіше зустрічаються у зоофразах. Її муркотіння викликають у носіїв української мови переважно позитивні емоції за винятком НЕЛАГІДНОСТІ, що є джерелом негативних емоцій. Часто можна почути думку про те, що КІШКА хитра і дурна, особливо тоді, коли вона нездатна керуватися розумом під час сильної емоційної напруженості. У свідомості носіїв української мови КІШКА є не тільки носієм, а й образом-еталоном амбівалентних якостей. У структуру зоо-образу КОТА входить і компонент «найвищий ступінь прояву хтивості, нестриманості й пожадливісті», в той час як образ КІШКИ вживається в межах ідеографічних полів «розумові здібності» і «спосіб життя».

Позитивна конотація, властива собаці, передається в українській мові характеристикою ВІДДАНИЙ, а негативна – ПІДЛЕСЛИВИЙ І ДОГІДЛИВИЙ. Таке розмежування пов'язане з наявністю в українських порівняннях оцінки ДУЖЕ (напр.: *їсти хочу як собака, набрид ти мені як собака, втомився як собака, злий як собака* і т. ін.), яка поступово перетворилась у значення ЗАНАДТО і набула НЕГАТИВНОЇ конотації. Зі сказаного робимо висновок про те, що в картині світу носіїв української мови назва СОБАКА є втіленням образу-еталону НОСІЯ ГРКОЇ ДОЛІ з конкретизуючими національно-маркованими конотаціями ідеографічного поля НЕПРИСМНИЙ ФІЗІОЛОГІЧНИЙ СТАН. Водночас актуалізовано такі ознаки собаки: ЗНЕХТУВАНИЙ, НЕЦКАВИЙ, НЕПРИВАБЛИВИЙ. Словом СОБАКА дається характеристика людині як носієві пейоративних конотацій. Уже той факт, що для актуалізації вибрана саме пейоративна конотація, свідчить про явну національно марковану оцінку цього образу в носіїв української мови.

В англійській мові, як і в українській, нині переважає негативний образ сприйняття собаки, зумовлений впливом християнської моралі на її носіїв. Примітним є й те, що носії української мови судять про людину перш за все з урахуванням її стосунків з іншими людьми в той час, як англійці найбільше хвилюються щодо дотримання зовнішньої пристойності. Тому більшість їхніх характеристик стосуються ідеографічного поля «зовнішність».

Ключові слова: зоофраза, антропоцентризм, зооморфізм, зоо-образ, амбівалентний, пейоративна конотація, слово-концепт, метафора.

Формулювання проблеми. Дослідження зоофраземних компаративів у плані співвідношення їх із культурою і життям конкретної мовної спільноти висуває на порядок денний три важливих кола питань. Перше з них пов'язане з виявленням різних типів позамовних чинників, співвідносних із предметною сферою культури, а також із визначенням тих внутрішньомовних засобів і способів, які наділяють зоофразами здатністю до відображення рис культури у їхній знаковій формі, характерній для певної мовної спільноти [Артеменкова 2019]. Друге коло питань стосується уточнення відповідностей і відмінностей у методах і результатах вивчення культурної семантики фразем, здійснюваних у межах етнолінгвістичного, лінгвокультурологічного і контрастивного напрямів у дослідженні взаємодії двох різних предметних сфер – мови й культури [Артеменко 2015]. Третє коло питань охоплює проблеми, пов'язані з установленням спільної методологічної платформи, на базі якої розробляються методи вивчення одиниць фразеологічного складу мови, виступаючи в ролі відтворюваних із покоління-

ня в покоління знаків культури, беруть участь у передачі ментальності (інтелекту, розумових здібностей, психіки і психічного складу) народу – носія мови [Бадюл 2020].

Більшість зоофразем наділені культурно-національною своєрідністю. Їхнє походження, існування і вживання всередині певної мовної спільноти, співвідносні з її культурою, визначає самоусвідомлення як окремої особистості, так і національної ідентичності цілого етносу. Культурний компонент – це екстралінгвальний зміст слова, який бере свій початок у культурі мови-носія і безпосередньо її відображає. Оскільки глибинною структурою є план змісту фразем, а поверхневою – план мовного вираження, то співвідношення між ними в різних мовах може суттєво відрізнитися. Усі ці відмінності і формують національну специфіку зоофразем [Дробаха 2002].

Семантичні універсалії в основі зоофразем – глибинні структури, а особливе мовне вираження позамовного змісту усталених сполучень, іншими словами, національна специфіка картини світу – поверхневі структури.

Основною метою контрастивного вивчення зоофраземіки є виявлення поверхневих структур – національно-культурної специфіки мови, що виокремлюються на фоні «наївної картини світу», у формуванні якої вони беруть участь. Характерні риси, властиві «наївній» картині світу певного етнічного і культурно-мовного угруповання, і є носіями цієї специфіки.

Відмітною рисою фонового знання є його усталеність, яка виявляється в тому, що у мовців однієї мови є певним предметом або явищем пов'язаний ланцюжок асоціацій. Спілкування між мовцями залежить не тільки від володіння спільною мовою, а й від наявності певних знань, отриманих із моменту комунікації. Ці фонові знання, наявні у свідомості учасників комунікативного акту, являють собою знання реалій мовцем і слухачем, що є основою мовного спілкування.

Крайнозначні фонові знання дуже важливі для «розшифрування» та інтерпретації прототипів зоофразем із національно-культурною семантикою для їх осмислення і правильного тлумачення. Адже виникнення тієї чи іншої зоофраземи з національно-культурним елементом семантики зумовлюють різноманітні способи життя народу, традиції побуту, звичаї, історичні події, – усе те, що знайоме членам однієї мовної спільноти й невідоме іноземцям. Без знання лексичного фону неможливе розкриття стану підтексту й різноманітних алюзій, імплікацій, утілених в тій чи іншій фраземі, а інколи неможливе і її розуміння «в предметному значенні».

У фразеології втілений багатий історичний досвід народу, його матеріальна та духовна культура, відображені уявлення, пов'язані з трудовою діяльністю, побутом, віруваннями та різноманітними сторонами суспільного життя людей, матеріальною та духовною культурою суспільства. Збіг в образному вираженні світу за допомогою фразем неминучий як через єдність людського феномена, так і внаслідок часткового збігу об'єктивної дійсності, в якій проживає суспільство: географічних умовах, флорі й фауні, господарській практиці і т. ін. Єдність феномена людини впливає передусім зі спільності механізму вторинних відчуттів, пов'язаних із афективною нервовою системою, що є біологічно однаковою у всіх людей.

Поряд із загальнолюдським змістом у кожного народу є свої національні образи, які відображають специфічні особливості його світосприйняття, психологію, спосіб життя, культуру та багатотисячлітні традиції. Ці образи-символи виступають еталоном, стереотипом якості або якої-небудь ситуації. Завдяки ним у семантиці зоофразем виявляються глибинні суб'єктивні смисли, не закріплені в лексикографічних джерелах, а передаються сукупністю концептів, що отримали мовне вираження (слова-концепти) і наявні у мовній свідомості спільноти. Отже, слово-концепт може зумовлювати семантичну специфіку фраземи, оскільки символізує собою фрагмент дійсності, узагальнений певною мовною одиницею. Воно відображає символічне осмислення певної реалії навколишнього світу і найчастіше

виступає в ролі опорного ядрового слова у складі усталеного звороту.

Зоофразема є роздільнооформленою мовною одиницею з повним або частковим семантичним перетворенням її складників. Звідси виникає і основна суперечність, закладена у зоофраземній одиниці, – розчленованість структури при цілісності змісту.

Серед диференційних ознак зоофразем найчастіше відзначаються образність і експресивність (виразність) [ВТССУМ 2005, с. 341]. Образність – це здатність створювати наочно-чуттєве уявлення про предмети й уявлення дійсності. Вона виражається в семантичній двоплановості фраземи, в якій переносне й буквальне значення співіснують, причому образне значення знаходиться на першому плані, а буквальне (вихідне) – на другому. Образне значення є ніби проєкцією буквального, існуючи на тлі останнього.

Образи тварин в уявленні певного народу є концептами, а фраземи із зоокомпонентом містять у собі елементи національно-культурної специфіки, незважаючи на те, що екстралінгвальна база усталених словосполучень досить одноманітна через однаковість видів тварин, що часто зустрічаються в домашніх господарствах.

Зоофраземи часто використовуються в мовленні різних етносів не тільки для характеристики об'єктів і явищ навколишньої дійсності, а й самої людини. Процес номінації при цьому відбувається у двох напрямках: приписування тваринам якостей, властивих людині, тобто антропоцентризм, і наділення людини характеристиками, властивими представникам тваринного світу – зооморфізм. Різний зміст зооморфізмів дає підставу вважати наявність у них відображення національної специфіки, притаманної культурі окремого народу.

Характеристика через тварину – це фактично метафора на базі прямої її назви, тобто те переносне значення, яке фіксується словниками у відповідних статтях. Тому всю систему асоціацій і конотацій, пов'язану зі способом життя і поведінкою певної тварини у проєкції на людину, є підстави назвати зоо-образом.

За наявними нині відомостями на нашій планеті нині проживає приблизно два мільйони різних тварин, значна частина яких виведена самою людиною. На ранніх етапах людської цивілізації контакти з тваринним світом були важливіші, ніж міжетнічні стосунки. Люди постійно спостерігали за тваринами, вивчали їхню поведінку, дізнавалися про них із різних сторін і виробляли своє ставлення до їхніх різновидів, що простежується в повір'ях, прикметах, прислів'ях, поговірках, усталених порівняннях і т. ін.

ЗООФРАЗЕМИ З НОМІНАЦІЄЮ «КІШКА, КІТ»

Кішка належить до тварин, зоо-образи яких найчастіше трапляються у зоофраземах. Її муркотіння викликає у носіїв української мови переважно позитивні емоції. НЕЛАГІДНІСТЬ. Часто можна почути думку про те, що КІШКА хитра і дурна, особливо тоді, коли вона нездатна керуватися розумом під час сильної емоційної напруженості. У ній

поєднуються: живучість і хворобливість, здатність і нездатність пристосовуватися до обставин, вона може бути задоволена і схильна до сварок. У свідомості носіїв української мови КІШКА є не тільки носієм, а й образом-еталоном амбівалентних якостей. Її позитивна або негативна оцінка залежать винятково від контексту, оскільки в самому розумінні слова простежується амбівалентність. Із одного боку, в розмовному мовленні переважає негативна оцінка, у той час як основне значення слова частіше містить у собі позитивні конотації – мурчання від задоволення.

Біологічна статеві диференціація закріплена в культурі через символіку чоловічого і жіночого начал. «Чоловіче» ототожнюється з богом, твор-

чістю, світом, силою, активністю, раціональністю, а жіноче – з протилежними поняттями і явищами – природою, тьмою, пустотою підпорядкуванням, слабкістю, безпомічністю, хаосом, пасивністю і т. ін. У структуру зоо-образу КОТА входить і компонент «найвищий ступінь прояву хтивості, нестриманості й пожадливості», в той час як образ-еталон КІШКА використовується в межах ідеографічних полів «розумові здібності» і «спосіб життя».

Через те, що в сучасній англійській мові немає слова КІШКА (відсутній і поділ на чоловічий і жіночий рід у назвах цієї тварини), хоча в переносному значенні слово CAT щодо чоловіка і жінки вживається з різним змістом, уважаємо достатнім виділити в англійській мові саме КІШКУ, наділену

Таблиця 1. Образ КІШКИ у зоофраземах української та англійської мов

Мова	Зоонім	Характеристики	
		Позитивні	Негативні
Українська	Кішка	Живуча, витривала, розумна, хитра, спритна, ласкава кішка, мурличе від задоволення	Хвороблива, невитривала, нерозумна, дурна, схильна до сварок
	Кіт	Помічник	Хижий, хтивий, розумний, грайливий, сексуальний, самовдоволений, худий, слабкий, грайливий, нервовий
Англійська	Кішка		Злісна, злорадна, зла, забіякувата

такими характеристиками: злобна, злорадна, зла, забіякувата, невживчива (Див. табл. 1).

Носії української мови вживають образ КОТА для характеристики людини в межах семантичного поля – риси характеру, моральні та ділові якості й поведінка. При цьому наголошується на тому, що така поведінка КОТА зумовлена фізіологічними потребами (конотації: розпусний, хтивий, грайливий). В образі КІШКИ актуалізуються ознаки із семантичного поля «розумові здібності» (конотації: розумна, хитра/нерозумна, дурна), «фізичні якості» (конотації: живуча, витривала) і «стосунки між людьми, почуття і емоції» (конотації: спритна, ласкава, схильна до сварок, невживчива).

В українській мові в образі КОТА зустрічаються винятково пейоративні конотації, у той час, як КІШКА – АМБІВАЛЕНТНИЙ символ. Оцінка образу КІШКИ залежить винятково від контексту. Так, у розмовній мові простежується тенденція до її негативної оцінки, а в літературній – до позитивної.

В англійській мові образ КІШКИ для характеристики людини використовується в межах ідеографічних полів: «зовнішність» (конотація ХУДА); «фізичні якості» (конотація СЛАБА); «риса характеру, моральні та ділові якості» (конотації ЗЛОБНА (про жінку), САМОВДОВОЛЕНИЙ, СЕКСУАЛЬНИЙ (про чоловіка)). В образі КІШКИ в англійській мові переважає оцінка і підкреслюється демонічне (зло) начала. В образі КОТА в англійській мові теж актуалізуються негативні ознаки, але без явної пейоративної конотації.

Зоофраземи з номінацією «СОБАКА»

а) в українській мові

Собака – чи не найдавніша тварина, приручена людиною, постійний супутник людей упродовж їхньої історії, що сягає приблизно 15000 років. Позитивна конотація, властива собаці, в українській мові передається характеристикою ВІДДАНИЙ, а негативна – ПІДЛЕСЛИВИЙ і ДОГІДЛИВИЙ. Таке розмежування пов'язане з наявністю в усталених українських порівняннях оцінки ДУЖЕ (напр.: *їсти хочу як собака, набрид ти мені як собака, втомився як собака, злий як собака* і т. ін.), яка поступово перетворилась у значення ЗНАДТО і набула НЕГАТИВНОЇ конотації. Образ СОБАКИ вживається нині переважно в межах негативного ідеографічного поля ФІЗІОЛОГІЧНИЙ СТАН із його конкретизацією, наприклад, *собаці собака смерть, любить як собака палку (редьку)*.

Зі сказаного робимо висновок про те, що в картині світу носіїв української мови назва СОБАКА є втіленням образу – еталону НОСІЯ ГІРКОЇ ДОЛІ з конкретизувальними національно-маркованими конотаціями, що стосуються ідеографічного поля НЕПРИЄМНИЙ ФІЗІОЛОГІЧНИЙ СТАН.

б) в англійській мові

Слово СОБАКА в англійській мові може означати порівняння ЯК СОБАКА НА СІНІ, коли мова заходить про того, який сам не користується чим-небудь і не дає іншим. Вислів є калькою з байки Езопа про собаку, яка гавкає на коней і не підпускає їх до сіна, хоча сама його не їсть.

При цьому актуалізовано такі ознаки собаки: ЗНЕХТУВАНИЙ, НЕПРИВАБЛИВИЙ, НЕЦІКАВИЙ. Зауважимо, що слово СОБАКА для характеристики людини використовується в основному з

пейоративними конотаціями. Актуалізація в образі собаки лише негативних характеристик настільки відчутна, що привела до виникнення метафори *dog – чорт*. У цьому зв'язку показовим є вислів *Dog on it!* укр. чорт побери! Уживання демонічного за своєю природою образу СОБАКИ в ролі займенника свідчить про негативну оцінку носіями англійської мови таких характеристик чоловіків, як ДАМСЬКИЙ ПІДЛЕСНИК, ВЕСЕЛУН, ЛЕДАР, ЗАМАЗУРА. Найбільшою вадою у жінок англійці вважають НЕВМІННЯ НАЛЕЖНО ОДЯГАТИСЯ.

У сучасній англійській мові мало зоофразем містять у собі порівняння з собакою, пор. *work like*

a dog (like a horse). Для носіїв англійської мови не важливо, з якою твариною співвідноситься ознака старанності в роботі, вона властива всім тваринам загалом як ПОМІЧНИКАМ.

У цій мові є ще одна зоофразема, що містить порівняння з СОБАКОЮ – *sick as a dog (very ill, especially from a stomach malady)* (дуже хворий, особливо на живіт). Уже той факт, що для актуалізації вибрана пейоративна конотація, свідчить про явну національно-марковану оцінку цього образу в носіїв англійської мови.

У Давній Греції і Римі собаки відігравали значну роль. В «Одісеї» Гомера старий пес Аргус –

Таблиця 2. Образ СОБАКИ у зоофразах української і англійської мов

Мова	Зоонім	Характеристики	
		Позитивні	Негативні
Українська	Собака	Вірний, відданий, прозорливий, чуйний	Запобігливий, підлесливий, холодний, промерзлий (як образ-еталон носія гіркої долі), об'єкт звинувачення, покарання
Англійська	Собака	Помічник (властиве більшості тварин, а також коту і коню)	Утілення демонічного, гріховного начала (чорт); Дамський підлесник; бабій; веселуха; ледар; огидний, свиня, дамський угодник, замазура (про чоловіків); некрасива, старомодна (про жінок); страждальницький від болю

єдиний, хто визнає неспізнано зміненого Одиссея. Зміни намітилися в епоху середньовіччя: чорних собак, як і котів, почали вважати втіленням диявола і піддавати їх усіяким гонінням. Ця середньовічна загальноєвропейська традиція дожила до XVIII століття. Так, наприклад, у трагедії Г. Гете «Фауст» Мефістофель з'являється в подобі чорного пуделя.

Висновки. Виконаний аналіз доводить, що ставлення людини до тварин зазнало відчутних змін. Так, у язичницькій міфології в образі собаки переважали позитивні конотації, але з поширенням християнства його оцінка кардинально змінилася на суто негативну.

В англійській мові, як і в українській, перева-

жає негативний образ сприйняття собаки, зумовлений впливом християнської моралі. Однак в англійській мові в межах сприйняття гріховності собаки активізувалися інші, ніж в українській мові, ознаки. Із погляду англійців найстрашнішим гріхом є ПЕРЕЛЮБ і НЕОХАЙНІСТЬ, а для жінок – НЕВМІННЯ СТЕЖИТИ ЗА СВОЮ ЗОВНІШНІСТЮ.

У результаті проведеного дослідження доходимо висновку про те, що носії української мови судять про людину, передусім урахуваючи поведінкові чинники, а англійці найчастіше стежать за дотриманням зовнішньої пристойності – більшість їхніх характеристик стосуються ідеографічного поля «зовнішність».

Література

1. Артеменко Г.С. Структурно-семантичне моделювання фразеологізмів: логічне та алогічне: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Чернівці, 2015. 20 с.
2. Артеменкова О.К., Кузнєцова І.В. Значення орнітонімів у складі англійських фразеологізмів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2019. Вип. 43. Т. 2. С. 142–145.
3. Бадюк В.В. Функційно-семантичний потенціал фразеологічних одиниць в українській жіночій прозі початку XXI століття: лінгвокультурологічний аспект: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Одеса, 2020. 237 с.
4. ВТССУМ 2005 – Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
5. Дробаха Л.В. Національно-культурна специфіка назв птахів в українській та німецькій мовах: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17. Кіровоград, 2002. 187 с.
6. Коваленко Н.Д. Фразеотвірний потенціал номенів *півень, когут*. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Вип. 14. Т. 2. С. 50–54.

References

1. Artemenko H.S. (2015) *Strukturno-semantychne modeliuвання frazeolohizmiv: lohichne ta alohichne* [Structural and semantic modeling of phraseological units: logical and illogical]: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01. Chernivtsi, 2015. 20 s. [in Ukrainian].
2. Artemenkova O.K., Kuznietsova I.V. (2019) *Znachennia ornitonimiv u skladi anhlomovnykh frazeolohizmiv* [The meaning of ornithonyms in the composition of English phraseological units]. *Naukovyi visnyk*

Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia: Filolohiia. Vyp. 43. T. 2. S. 142–145 [in Ukrainian].

3. Badiul V.V. (2020) Funktsiino-semantychnyi potentsial frazeolohichnykh odynyt v ukrainskii zhinochii prozi pochatku XXI stolittia: linhvokulturolohichnyi aspekt [Functional and semantic potential of phraseological units in Ukrainian women's prose of the beginning of the 21st century: a linguistic and cultural aspect]: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01. Odesa. 237 s. [in Ukrainian].

4. VTSSUM 2005 – Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (2005) [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] (z dod. i dopov.). Uklad. i holov. red. V.T. Busel. Kyiv; Irpin: VTF «Perun». 1728 s. [in Ukrainian].

5. Drobakha L.V. (2002) Natsionalno-kulturna spetsyfika nazv ptakhiv v ukrainskii ta nimetskii movakh [National and cultural specificity of bird names in the Ukrainian and German languages]: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.17. Kirovohrad. 187 s. [in Ukrainian].

6. Kovalenko N.D. (2020) Frazeotvirnyi potentsial nomeniv *piven, kohut* [Phrase-opening potential of the nouns *cock, rooster*]. *Zakarpatski filolohichni studii. Vyp. 14. T. 2. S. 50–54 [in Ukrainian].*

UKRAINIAN AND ENGLISH ZOOPHRASAL COMPARATIVES (BASED ON THE NOMINATIONS OF CATS AND DOGS)

Abstract. The article states that zoophrases are used in the speech of various ethnic groups not only to characterize objects and phenomena of the surrounding reality, but also to describe the person himself. At the same time, the nomination process takes place in two directions: attributing to animals the qualities characteristic of humans, that is, anthropocentrism, and endowing humans with characteristics characteristic of representatives of the animal world – zoomorphism. The different meaning of zoomorphisms gives reason to believe that they reflect the national specificity inherent in the culture of a particular people. Characterization through an animal is actually a metaphor based on its direct name, that is, the metaphorical meaning that is fixed by dictionaries in the relevant articles. Therefore, the entire system of associations and connotations associated with the way of life and behavior of a certain animal in the projection on a person, there are reasons to call it a zoo-image.

CAT belongs to animals whose zoo-images are most often found in zoophrases. Her purring evokes mostly positive emotions in Ukrainian speakers, with the exception of NEGATIVENESS, which is a source of negative emotions. You can often hear the opinion that the CAT is cunning and stupid, especially when it is unable to be guided by its mind during times of strong emotional tension. In the minds of Ukrainian speakers, CAT is not only a carrier, but also an image – a standard of ambivalent qualities. The structure of the animal image of a CAT includes the component “the highest degree of manifestation of lust, intemperance and lust”, while the image of a CAT is used within the ideographic fields of “mental abilities” and “way of life”.

The positive connotation characteristic of a dog in the Ukrainian language is conveyed by the characteristic LOYAL, and the negative one is PATTERY AND PATIENT. Such a distinction is connected with the presence in Ukrainian comparisons of the evaluation of VERY (e.g.: *I want to eat like a dog, I'm bored of you like a dog, tired like a dog, angry like a dog, etc.*), which gradually turned into in the meaning TOO much and acquired a NEGATIVE connotation. From what has been said, we conclude that in the picture of the world of speakers of the Ukrainian language, the name DOG is the embodiment of the standard image of the CARRIER OF BITTER FATE with specific nationally marked connotations of the ideographic field UNPLEASANT PHYSIOLOGICAL CONDITION. At the same time, the following signs of a dog have been updated: NEGLECTED, UNINTERESTING, UNATTRACTIVE. The word DOG characterizes a person as a bearer of pejorative connotations. The very fact that a pejorative connotation was chosen for actualization indicates a clear nationally marked assessment of this image by Ukrainian speakers.

In the English language, as well as in the Ukrainian language, a negative image of the perception of the dog prevails, due to the influence of Christian morality on its bearers. It is also noteworthy that Ukrainian speakers judge a person primarily based on his relationships with other people, while the English are most concerned about maintaining external decency. Therefore, most of their characteristics relate to the ideographic field «appearance».

Keywords: zoophrase, anthropocentrism, zoomorphism, zoo-image, ambivalent, pejorative connotation, word-concept, metaphor.

© Коваленко Н., 2024 р.

Наталія Коваленко – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка; ndm@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-7810-1982>

Natalia Kovalenko – Doctor of Philology, Professor, Professor of the Ukrainian Language Department, Ivan Ohienko Kamianets-Podilskyi National University; ndm@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-7810-1982>